

DOSSIER 'CATALUNYA SOCIAL' FRONTERES DE PAPER

La Taula del Tercer Sector avisa que la Covid-19 empeny a la irregularitat sobrevinguda i planteja mesures per a la protecció real de les persones migrades

- Arran la pandèmia, moltes persones en tràmits per aconseguir "papers" han perdut la feina i han deixat de complir els requisits per renovar l'autorització de residència o treball.
- Avui ha presentat el dossier '*Fronteres de paper: la irregularitat administrativa i la invisibilització de les persones*' que mostra com la situació administrativa irregular impedeix l'accés a drets tan bàsics com l'habitatge, el treball, la formació o la participació.
- A Catalunya, hi ha més d'un milió de persones migrades, de les quals s'estima que 100.000 estan en situació administrativa irregular.
- Facilitar l'accés al mercat laboral de les persones migrades amb plenes garanties, concedir l'autorització de treball als joves migrats sols sense referents familiars i garantir l'empadronament i l'atenció als serveis socials són algunes de les propostes que trasllada a les administracions.

Barcelona, 13 d'abril de 2021.- La Taula del Tercer Sector Social de Catalunya, que representa 34 federacions que aglutinen més de 3.000 entitats socials catalanes, ha presentat avui '***Fronteres de paper: la irregularitat administrativa i la invisibilització de les persones***', l'últim dossier del cicle 'Catalunya Social'. El document, elaborat per Càritas Catalunya, mostra com el fet de tenir, o no, la **situació administrativa regularitzada marca la diferència a l'hora d'accedir a drets tan bàsics** com l'habitatge, el treball, la formació o la participació, a més de repassar àmpliament la llarga cursa d'obstacles que han de superar les persones per aconseguir "papers" i deixar de ser ciutadanes de segona.

Nota de premsa

A Catalunya, viuen més d'1.150.000 persones migrades sobre una població total de més de 7.500.000. D'aquestes 1.150.000, **es calcula que 100.000 persones estan en situació irregular**, segons estimacions de les entitats socials perquè no hi ha estadístiques específiques i això, precisament, és el que comporta una major invisibilització del col·lectiu.

"Abans de la Covid-19 les persones en situació administrativa irregular ja eren invisibles i vulnerables, però ara ho són més. Amb la pandèmia, les seves condicions de vida s'han endurit més en un període de temps molt curt, de sobte, sense possibilitat de reaccionar i sense gaires recursos de suport, només cal recordar que ni tan sols poden accedir a prestacions d'emergència social com la renda garantida de ciutadania o l'ingrés mínim vital. A més, **moltes persones que estan en procés de regularització han perdut la feina i sense treball -requisit indispensable per continuar avançant en el procés d'arrelament social- es veuen abocades a una irregularitat sobrevinguda que les deixa encara més desprotegides i sense perspectiva de millora si no s'apliquen canvis en les polítiques migratòries i d'acollida i inclusió"** ha avisat Francina Alsina, presidenta de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, durant la presentació del dossier.

1. La vulnerabilitat més gran de les persones migrades

- **Són més pobres.** La taxa de risc de pobresa de les persones migrades a Catalunya és gairebé 4 vegades més gran que la de les persones de nacionalitat espanyola: 13% (espanyola) vs. 50% (resta del món) (IDESCAT, 2020).

- **Estan més a l'atur i la precarietat és més elevada.** En els últims cinc anys, la població estrangera ha tingut una taxa d'atur a Catalunya sistemàticament més elevada, de més del doble que la de nacionalitat espanyola: 10% (espanyola) vs. 23% (estrangera) (IDESCAT, 2020). La taxa de risc de pobresa en el treball arriba fins a pràcticament el 40% i segueixen sent les que tenen pitjors condicions socioeconòmiques: treballen en els sectors més precaritzats i són llocs de feina amb un menor status, el que implica ingressos molt baixos (la mitjana està per sota de la nacional) i inestabilitat vital.

Nota de premsa

- **Tenen més risc de caure en l'exclusió social i estan més afectades per pràcticament totes les dimensions de l'exclusió.**

L'exclusió social de les persones de nacionalitat extracomunitària triplica les d'origen espanyol: 15% (espanyola) vs. 46% (estrangera) (Fundació FOESSA, 2019). Les persones migrades mostren més dificultats per assolir nivells de benestar similars als de la resta de ciutadania. Exemple:

- Habitatge (exclusió residencial): 60% (estrangers no comunitaris) vs. 21% (espanyols o estrangers comunitaris).
- Salut (cobertura sanitària; accés a medicaments i tractaments, dependència, etc.): 27% (estrangers no comunitaris) vs. 17% (espanyols o estrangers comunitaris).
- Educació (escolarització, nivell d'estudis, etc.): 27% (estrangers no comunitaris) vs. 3% (espanyols o estrangers comunitaris).
- Política: 54% (estrangers no comunitaris) no tenen dret a vot en les eleccions locals.

Indicadors recollits a l'estudi 'Un arraigo sobre el alambre. La integració social de la població de origen immigrant en España' de la Fundació Foessa i la Universitat de Comillas (2020).

2. L'impacte de la crisi de la Covid-19

La pandèmia ha tingut conseqüències en tots els col·lectius, però, amb especial rellevància en les persones en situació d'exclusió social i, especialment, en les persones migrades.

Durant el tancament o semitancament de l'economia, les feines informals han estat les més afectades (serveis domèstics i de cura, venda ambulants o recollida de residus), sectors on la majoria de persones treballadores són persones migrades en situació administrativa irregular. Aquestes persones han quedat del tot desprotegides perquè no tenen dret a l'atur, no es poden acollir a un ERTO i tampoc tenen dret a accedir a la renda garantida de ciutadania o a l'ingrés mínim vital. Sense estalvis, sense ingressos (o amb una caiguda significativa) i sense accés a prestacions d'urgència, les persones "sense papers" no han pogut cobrir despeses bàsiques com l'alimentació, l'habitatge i els subministraments.

L'estat d'alarma també ha impactat en la capacitat d'aquestes llars per trobar feina (amb el tancament de les escoles van haver de renunciar a feines per haver de cuidar menors) i en tràmits administratius essencials

Nota de premsa

que han quedat paralizats, com l'obtenció de la primera autorització de residència i treball per arrelament o la renovació, la sol·licitud de protecció internacional, l'emissió de les targetes d'identificació d'estranger, gestions que havien costat molts mesos aconseguir, a tot això cal sumar una administració d'accés molt difícil (dificultats per accedir a la Seguretat Social, el Registre Civil o el padró municipal), que majoritàriament estan funcionant amb mitjans electrònics sense tenir en compte la bretxa digital, tant d'accés com d'ús.

3. La cursa d'obstacles: inseguretat extrema i condicions de precarietat

Per intentar regularitzar la seva situació administrativa, les persones migrades han de superar una veritable cursa d'obstacles que pot durar molts anys i que implica patiment i angoixa. La decisió de deixar-ho tot i marxar cap a un país diferent no és mai fàcil. Al darrere, acostuma a haver-hi dos motius: marxar per una situació de violència o per privacions materials greus i/o la falta d'oportunitats.

3.1 El primer obstacle: aconseguir un habitatge digne

És un dret pràcticament inaccessible per les condicions actuals del mercat de l'habitatge, amb uns preus del lloguer molt alts i una manca estructural de parc d'habitatge assequible. L'extrema inseguretat residencial és la tònica general. Quan arriben, normalment van a allotjaments precaris (pensions i albergs), a cases de familiars o amics que acostumen a tenir condicions molt precàries d'espai o de convivència (amuntegaments) o a habitacions rellogades. Aquest últim cas, malgrat no ser una opció fàcil ni desitjada (espai limitat, dificultats de convivència amb persones que no es coneix i falta d'intimitat) que a més sovint comporta no poder empadronar-se, s'acaba escollint per evitar acabar al carrer. El risc de viure al carrer (soles o fins i tot amb fills/es) no és una possibilitat remota, és real.

3.2 El segon obstacle: els tràmits de regularització

Tot i que hi ha diverses maneres de fer el procés de regularització, les més comunes són l'**arrelament social** (cal acreditar residència continuada al país durant almenys tres anys a través del full d'empadronament) i la **protecció internacional o asil** (per a persones

Nota de premsa

que han fugit de situacions de violència dels països d'origen. A Catalunya es van registrar 9.600 sol·licituds durant el 2020, segons dades del Ministeri de l'Interior). En ambdós casos, els entrebancs són molts i els processos es dilaten en el temps perquè han de passar per un període de renovacions successives fins a aconseguir l'autorització de llarga durada.

Aquest periple s'assembla al dels **infants i joves estrangers sense referents familiars**, tutelats per l'Administració (en el cas de Catalunya, uns 2.000), i que, un cop fan els 18 anys, han de dur a terme autèntiques estratègies de supervivència fins a aconseguir una autorització de treball. Quan arriben als 18 anys en el millor dels casos disposen d'un permís de residència que no permet treballar i es veuen obligats a viure al carrer i amb una prestació d'extutelat insuficient per cobrir les necessitats més bàsiques. Aquesta situació s'ha agreujat en els últims mesos amb l'actual jurisprudència del Tribunal Suprem que estableix que els mitjans econòmics necessaris per renovar una autorització de residència de joves extutelats han de provenir de fonts pròpies, no proporcionades per una entitat pública o entitat social. Per tant, obliga els joves a tenir un contracte de feina per poder renovar l'autorització un cop tenen 18 anys.

3.3 El tercer obstacle: la frustració contínua amb els estudis i la formació

En concret, han d'afrontar dificultats per escolaritzar els seus fills/es (encara que els menors de 16 anys hagin de tenir-la garantida independentment de la situació administrativa dels pares/mares), també entrebancs per als estudis postobligatoris (la pràctica totalitat d'adolescents i joves sense documentació no en tenen l'accés garantit perquè la normativa d'estrangeria no ho estableix) i l'altra gran barrera és l'homologació dels estudis de batxillerat o superiors en origen a causa del preu (massa alt) o perquè es triga un temps excessiu, el que pot representar l'endarreriment i l'abandonament dels estudis. Tot plegat condiona de manera negativa les possibilitats d'accés al mercat de treball, un obstacle més d'aquesta llarga cursa.

3.4 El quart obstacle: la discriminació estructural del mercat de treball

És clar que les oportunitats laborals estan marcades per la irregularitat, és a dir, per no disposar de la documentació que assegura les mateixes

Nota de premsa

condicions de treball que la resta de la ciutadania. Mentre dura el procés d'arrelament, no tenen més opcions que treballar en el mercat informal, exposades no només a feines precàries sinó també a pràctiques abusives o d'explotació. Quan aconseguen una feina, habitualment sense contracte, és de curta durada, puntual i amb unes remuneracions baixes o molt baixes (sectors com la neteja, les cures, la restauració i la construcció), unes condicions laborals que afecten el seu procés d'arrelament (han d'acreditar un contracte de treball de jornada completa per avançar en el procés i, per tant, els contractes temporals compliquen la renovació del permís de residència i treball) però també a les condicions de vida i, de retruc, al seu procés de reagrupament familiar (han de demostrar que tenen uns ingressos suficients per poder fer-se càrrec d'altres familiars). A més, també pateixen situacions de discriminació perquè els ocupadors solen deixar clar que prefereixen contractar una persona espanyola.

3.5 Més obstacles: la vulneració de drets de ciutadania

A la cursa d'obstacles, cal sumar-hi altres barreres que també impedeixen que siguin ciutadanes de ple dret. És el cas de 1) **l'empadronament**. Malgrat ser la porta d'accés a drets bàsics com la salut (targeta sanitària), l'educació (escolarització) i els serveis socials i la forma més habitual per demostrar l'arrelament social, encara hi ha moltes persones que tenen problemes per empadronar-se per barreres que provenen dels ajuntaments o per propietaris de pisos que tenen por a ser denunciats, 2) **la limitació per ser ateses pels serveis socials**. Els ajuntaments tenen completa discrecionalitat a l'hora de decidir quin accés als serveis socials tenen les persones en situació administrativa irregular i 3) **les dificultats per obrir un compte corrent**. Per rebre prestacions o subvencions, l'administració les obliga a passar pel sistema bancari, on solen rebre tracte de clients, i, a vegades, són víctimes d'abusos per part d'algunes persones o oficines.

3.6 L'últim obstacle: la participació impossible

Les persones migrades queden excloses sistemàticament de la possibilitat de ser escoltades i de participar perquè tenen clarament limitats els drets polítics, ja que la residència no està legalitzada i els falta la nacionalitat. Aquestes limitacions debiliten els vincles de pertinença i l'establiment de

Nota de premsa

l·ligams socials, però també les oportunitats perquè les seves necessitats i opinions siguin tingudes en compte.

4. Propostes polítiques per a una protecció real de les persones migrades

4.1 Propostes de competència estatal

- **Agilitzar el sistema actual de concessió de cites prèvies per a tots els tràmits necessaris:** comissaries del Cos de Policia Nacional per a l'emissió i recollida de la targeta d'identitat d'estranger (TIE), certificats de residència, sol·licituds de protecció internacional, etc. Calen més mitjans humans i canvis en l'organització d'expedició de la documentació perquè es garanteixi que totes les persones puguin realitzar aquests tràmits davant l'Administració amb celeritat.
- **Garantir vies segures per a la migració.** És imprescindible que es desenvolupin vies legals perquè les persones que vulguin o necessitin emigrar puguin fer-ho d'una manera segura, sense jugar-se la vida durant el viatge ni caure a les mans de les màfies de contraban o tràfic de persones. La vida i seguretat de cada persona migrada ha d'estar per sobre de qualsevol política de control de fluxos migratoris.
- **Facilitar l'accés al mercat laboral de les persones migrades amb plenes garanties.** Cal que es reformi la legislació d'estrangeria per flexibilitzar la concessió de les autoritzacions de residència i treball perquè les persones estrangeres que estan al nostre territori en situació administrativa irregular puguin accedir al mercat laboral amb plenes garanties, així com als plans d'ocupació i, d'aquesta manera, facilitar la seva integració. En el context actual de Covid-19, és més necessari que mai les mesures que flexibilitzin l'accés a la regularitat, així com mesures extraordinàries que evitin la irregularitat sobrevinguda.
- **Concedir autorització de treball als joves migrants sense referents familiars extutelats que arriben a la majoria d'edat.** Cal una reforma legislativa de la normativa d'estrangeria que equipari l'autorització que obtenen els menors sense referents familiars a la dels menors amb referents, com a conseqüència de procediments de reagrupament familiar, i que implica l'obtenció d'una autorització de treball a partir dels 16 anys, previ consentiment dels representants legals.

Nota de premsa

- **Garantir la plena inclusió del sector de treball domèstic al règim general de protecció social de la Seguretat Social.** Cal realitzar els canvis legislatius específics perquè les persones ocupades en aquest sector, la majoria dones, aconseguixin la plena equiparació de drets amb altres sectors i tinguin garantida la protecció social.

4.2 Propostes de competència autonòmica

- **Garantir l'atenció als serveis socials de les persones migrades, especialment la d'aquelles que tenen una situació administrativa irregular i el seu accés a prestacions socials bàsiques.** La legislació estatal recull que hi tenen dret, no obstant això, no determina exactament què es pot considerar com a "serveis i prestacions socials bàsiques". La legislació catalana estableix que poden accedir als serveis socials "si es troben en un estat de necessitat personal bàsica" però, un cop més, no es concreta i els Ajuntaments, *de facto*, són qui ho decideixen. Els consistoris han de buscar fórmules perquè l'accés als drets d'atenció social no estigui subjecte a altres condicions que, sigui per la situació administrativa o per les condicions de vida pròpies, els negui l'accés i el reconeixement.

- **Assegurar una millor protecció dels menors estrangers sense referents a Catalunya.** S'ha de garantir que quan aquests menors arribin a la majoria d'edat, surtin dels centres amb autorització de residència, sigui quin sigui el temps que hagin estat tutelats, i que se'ls assegurin recursos residencials de formació i inserció laboral fins que aconseguixin una autonomia econòmica que els permeti emancipar-se. D'altra banda, és imprescindible que la prestació d'extutelat finalitzi als 23 anys i no als 21 i que s'atorgui directament el dret a la renda garantida de ciutadana sense haver de tramitar-la perquè un dels requisits per rebre-la és tenir 23 anys, amb la qual cosa la persona es veu desprotegida durant dos anys i ha d'iniciar, després, la tramitació de la prestació des de zero.

- **Seguir treballant per facilitar l'accés al mercat laboral de les persones migrades amb plenes garanties, reforçant de la dotació de les ajudes públiques.** Cal mantenir i incrementar les ajudes públiques com la subvenció del Servei Públic d'Ocupació de Catalunya (SOC) conjuntament amb la Secretaria de Migració, la línia ACOL destinada a millorar l'ocupabilitat de les persones amb més dificultats

Nota de premsa

d'accés al mercat de treball i, en concret, les persones que acreditin més de tres anys de permanència continuada a l'Estat espanyol i necessitin un contracte de treball d'un any de durada per poder tramitar l'autorització de residència i treball (arrelament social).

D'altra banda, per a la Taula del Tercer Sector també és imprescindible **introduir canvis en prestacions d'emergència social, com la renda garantida de ciutadania i l'ingrés mínim vital**, perquè les persones migrades en situació irregular **no en quedin excloses**, com ara, i que **puguin optar a ajudes per a l'habitatge** en un moment d'agreujament de l'emergència habitacional per la pandèmia.

4.3 Propostes de competència local

- **Garantir l'empadronament de totes les persones que viuen en un municipi, independentment que puguin acreditar títol de propietat o contracte de lloguer.** Es detecten situacions en què l'accés a l'empadronament per part de les administracions municipals no s'està garantint, fins i tot, hi ha ajuntaments que han pres acords per limitar l'empadronament i que són clarament il·legals. S'entén que les administracions municipals haurien d'aplicar la figura d'empadronament sense domicili fix per atendre les situacions de persones que viuen de relloguer sense contracte. Aquesta problemàtica administrativa acaba tenint conseqüències en els drets de les persones més enllà del dret a empadronar-se perquè els municipis, i la cartera de serveis de la Generalitat de Catalunya, exigeixen demostrar la residència al municipi (en alguns casos fins a 5 anys) per accedir a la gran majoria de serveis socials especialitzats.
- **Facilitar des de l'àmbit local, la tramitació dels informes d'estrangeria.** Les taxes que les persones migrades han de pagar a alguns municipis per poder fer front a la tramitació dels informes d'estrangeria són molt elevades, més encara si tenim en compte les situacions d'exclusió que pateixen aquestes persones. Els ajuntaments han d'eliminar o reduir la quantia d'aquestes taxes.

Més informació

Laura Castro Renard

Comunicació i premsa de la Taula del Tercer Sector
comunicacio@tercersector.cat | 678 524 650